

Ключові слова: кіберзлочини, електронна держава, розслідування кіберзлочинів.
Ключевые слова: киберпреступления, электронное государство, расследование киберпреступлений.
Key words: cybercrimes, e-state, investigation of cybercrimes.

ВИНОГРАДОВ ВАДИМ ІГОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики*

ОКРЕМІ ВИДИ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Виявлення істини під час розслідування злочинів у сфері публічних закупівель часто потребує залучення спеціальних знань у формі експертиз. Відповідно до ч. 1 ст. 69 КПК України експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань. В ч. 5 ст. 69 КПК України закріплено, що експерт зобов'язаний особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання.

У сфері публічних закупівель неможливо виокремити один об'єкт злочинних посягань, як і один певний вид злочину. Ця сфера відрізняється насамперед тим, що кримінальні правопорушення, що вчиняються у її межах, підлягають кваліфікації за різними статтями Кримінального кодексу України. Зазвичай це взаємопов'язані злочини, що об'єднані метою і виконавцями, що можуть вчиняти певний злочин на певному етапі.

Волобуєв А.Ф. виділяє такі злочини як комплекс, де виокремлено основні та підпорядковані (вторинні, допоміжні) злочини [1, с. 38]. А.М. Меденцев пропонує основними злочинами у сфері публічних закупівель вважати шахрайство (ст. 190 КК України); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) [3, с. 109]. Підпорядкованими (допоміжними) злочинами у залежності від певних обставин, можуть бути легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України), підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК України), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), службове підроблення

(ст. 366 КК України), несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361 КК України) та інші злочинні дії.

Як вже було зазначено вище, основною формою використання спеціальних знань під час розслідування злочинів у сфері публічних закупівель, є судово експертиза, що призначається для встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження, коли для цього необхідні спеціальні знання.

Для отримання доказів вчинення злочину у сфері публічних закупівель найчастіше є потреба у проведенні судових експертиз: бухгалтерської, товарознавчої, експертизи документів, комп'ютерно-технічної експертизи тощо.

Бухгалтерська експертиза. Якщо під час вчинення злочину використовувалися послуги окремих суб'єктів підприємницької діяльності, є потреба у дослідженні руху грошових коштів, матеріальних цінностей таких підприємств. Звичним способом є документальна ревізія, проте вона здатна виявити лише ознаки злочину, а встановлення фактів – сфера судово-бухгалтерської експертизи. Практика свідчить, що одним із способів маскування слідів злочинів у сфері публічних закупівель є викривлення і спотворення відображення обліку ізвітності, для виявлення чого і застосовується судово-бухгалтерська експертиза. Предметом цієї експертизи є відомості про фінансові операції і показники діяльності суб'єкта господарювання, а також фактичні дані, які характеризують обіг грошових коштів (фондів) [2, с. 233].

Товарознавча експертиза. У тих випадках, коли злочин вчинено під час публічної закупівлі товарів, виникає необхідність у проведенні експертизи товарно-матеріальних цінностей. Насамперед мають бути виявлені ознаки попереднього використання або експлуатації, властивості об'єкту, відповідність стандартам і технічним умовам, тобто перед товарознавчою експертизою ставляться ідентифікаційні, діагностичні, класифікаційні та ситуаційні завдання.

Експертиза документів. Під час досудового розслідування злочинів у сфері публічних закупівель може виникнути потреба у дослідженні документів підприємств – від статутних до документів щодо поточної діяльності. Перелік питань залежить від об'єктів технічної експертизи документів. Так, об'єктами експертизи при розслідуванні злочинів у сфері публічних закупівель можуть бути паперові документи, технічні засоби виготовлення документів та матеріали документів. Від об'єктів експертизи залежать діагностичні і ідентифікаційні завдання та перелік питань до їх вирішення.

Комп'ютерно-технічна експертиза. У контексті того, що Законом України «Про публічні закупівлі» передбачено використання електронної системи закупівель та електронних торгових майданчиків, постає проблема встановлення вірогідності втручання у роботу комп'ютерної техніки та/або програмних продуктів під час вчинення злочину у сфері публічних закупівель. Звісно, електронні документи проходять декілька ступенів перевірки, проте дуже часто виникає необхідність

у встановленні обставин, пов'язаних з використанням комп'ютерно-технічних засобів, інформації та програмного забезпечення, виявленні інформації та програмного забезпечення, що містяться на комп'ютерних носіях, встановленні фактів та способів передачі (отримання) інформації в телекомунікаційних системах, встановлення фактів та способів доступу до систем, ресурсів та інформації у сфері телекомунікацій тощо. Тому, з огляду на все більше поширення інформаційних технологій, не слід відкидати питання про комп'ютерно-технічну експертизу під час розслідування злочинів у сфері публічних закупівель.

Звісно, особливості проведення кожного з видів експертиз обумовлені специфічністю об'єктів дослідження, що відображають обставини злочинного діяння. Найчастіше саме виявлені експертами докази стають основними у досудовому розслідуванні злочинів у сфері публічних закупівель.

Список використаної літератури:

1. Волобуєв А. Ф. Економічні злочини: поняття та проблеми розробки методик розслідування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 20. С. 35-39.
2. Гончаренко В. Г. Експертизи в судовій практиці / В. Г. Гончаренко, В. С. Бергер, Л. П. Булига та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 388 с.
3. Меденцев А. М. Експертизи при розслідування злочинів у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2015. Вип. 13, т. 2. С. 109-111.

Ключові слова: публічні закупівлі, розслідування злочинів, судові експертизи, злочини у сфері публічних закупівель.

Ключевые слова: публичные закупки, расследование преступлений, судебные экспертизы, преступления в сфере публичных закупок.

Key words: public procurements, investigation of crimes, judicial examination, crimes in public procurement.

ГУПАЛЮК АЛІНА СЕРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики*

ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ КРИМІНАЛІСТИКИ

Людська діяльність різноманітна у своїх проявах, один з яких – злочинна діяльність. Поняття «злочинна діяльність» використовується в основному для зручності під час опису тих чи інших кримінально-правових питань, а не для проникнення в її сутність, незважаючи ні на етимологічне, ні психологічне, ні філософське її тлумачення. До того ж часто роблять акцент на тотожності понять «злочин» і «злочинна